

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย

การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าของประเทศ และเป็น การสร้างทุนแห่งปัญญา การปฏิรูปการศึกษาและคุณภาพการศึกษาจึงเป็นเรื่องเร่งด่วนที่ต้องทำ คู่ขนานกันไป เพราะหัวใจของการปฏิรูปการศึกษา คือการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (พนม พงษ์ ไพบุลย์. 2544 : 6) ดังนั้นการศึกษาจึงเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญเพราะเป็นกระบวนการในการ เสริมสร้างบุคคลให้มีลักษณะที่พึงประสงค์ การทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถและมี คุณลักษณะที่ประเทศชาติต้องการนั้น เกี่ยวข้องกับงานวิชาการโดยตรง เพราะงานวิชาการเกี่ยวข้อง กับการเรียนการสอน การพัฒนาผู้เรียน จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนโดยตรงในการ บริหารงานวิชาการภายในโรงเรียนของตนให้มีประสิทธิภาพ ดังนั้นการที่จะได้ผลผลิตทางการ ศึกษาที่มีคุณภาพตรงตามที่ต้องการ ผู้บริหารจะต้องให้ความสนใจในการบริหารงานวิชาการดังที่ มิลเลอร์ (Miller. อ้างถึงในจุฑามาศ เกิดแก้วฟ้า. 2534 : 2) กล่าวไว้ว่า “งานวิชาการเป็นหัวใจของ โรงเรียนและที่สำคัญที่สุดอันได้แก่ การจัดโปรแกรมการเรียนการสอน การปฏิบัติตามโปรแกรม การสอนนั้น การบริหารงานวิชาการ จึงเป็นหน้าที่สำคัญของผู้บริหารโรงเรียน” ซึ่งมีความคิดเห็น สอดคล้องกับไพฑูรย์ เจริญพันธุ์วงศ์ (2529 : 104) ได้กล่าวว่า “...หัวใจของการศึกษา คือ งาน บริหารด้านวิชาการ หรืองานด้านการเรียนการสอน ซึ่งผู้บริหารจะต้องตระหนัก และให้ความสนใจ อย่างจริงจัง...”

นอกจากนี้ สมคิด บางโม (2544 : 128) ได้กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจ สำคัญของสถานศึกษา เพราะเป็นงานที่ช่วยพัฒนาสติปัญญา ความรู้สึนึกคิด ความเฉลียวฉลาด ทำ ให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถเป็นผู้มีคุณค่าในสังคม การบริหารงานวิชาการจะดีมีคุณค่าหรือไม่ ขึ้นอยู่กับผู้บริหารเป็นสำคัญ และธีรารัตน์ บัวศรี (2526 : 51) ได้กล่าวไว้ว่า “...ครูใหญ่เปรียบเสมือน หัวใจของโรงเรียน เพราะครูใหญ่ส่งเสริมความก้าวหน้าของการเรียนการสอน ต้องรับผิดชอบงาน ของโรงเรียนตั้งแต่สูงสุดถึงต่ำสุด...” จากการศึกษาผลงานวิจัยบางเรื่อง พบว่า งานวิชาการเป็นหลัก ของโรงเรียน ไม่ว่าจะป็นโรงเรียนประเภทใด มาตรฐานหรือคุณภาพการศึกษามักจะได้รับการ พิจารณาจากผลงานด้านวิชาการเป็นสำคัญ ดังนั้นผู้บริหารจึงจำเป็นต้องให้ความสนใจ

ด้านวิชาการเป็นพิเศษ โดยวางแผนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ตลอดจนติดตามและประเมินผลเพื่อทำการปรับปรุงเป็นระยะๆ (กิติมา ปรีดีคิดก. 2532 : 48)

ผู้บริหารการศึกษา มีภารกิจในการบริหารงานที่เกี่ยวกับ งานวิชาการ งานบริหารบุคคล งานปกครอง งานธุรการ - การเงิน งานกิจการนักเรียน/นักศึกษา และงานความสัมพันธ์กับชุมชน และจากแนวคิดของนักบริหารการศึกษาเห็นว่า หัวใจสำคัญของคุณภาพผู้เรียน ตลอดจนคุณภาพของโรงเรียนอยู่ที่งานวิชาการเป็นสำคัญ นอกจากนี้ ผู้บริหารต้องทำหน้าที่เป็นหัวหน้าและผู้นำองค์กร ความสำเร็จและความล้มเหลวขององค์กรขึ้นอยู่กับผู้บริหารเป็นประการสำคัญ ดังนั้นหน้าที่หลักของผู้บริหารการศึกษา คือจัดดำเนินการให้หน่วยงานที่ตนเองรับผิดชอบอยู่ประสบความสำเร็จ หรือองค์กรมีประสิทธิผล ในสังคมปัจจุบันผู้บริหารการศึกษาต้องเผชิญกับแรงกดดันและบีบบังคับต่างๆ ที่มีความท้าทายและสลับซับซ้อน ผู้บริหารจำเป็นต้องบริหารงานเพื่อให้องค์กรมีประสิทธิผล ประสิทธิภาพขององค์กรจึงเป็นเครื่องชี้ว่าองค์กรสามารถปฏิบัติภารกิจได้ดีเพียงใด เนื่องจากโรงเรียนเป็นสถานศึกษาที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อการเรียนการสอน ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องเป็นผู้นำทางวิชาการ ต้องส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนการสอนเป็นสำคัญ

จากรายงานการวิจัยของ วัลลภ สุวรรณดีและคณะ (2541 : 15 - 17) พบว่าการเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารมีผลต่อการพัฒนาการเรียนการสอนของครูและนักเรียน ตลอดจนการพัฒนาคุณภาพทางวิชาการของโรงเรียน ดังนั้นในยุคปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โรงเรียนเอกชนต่างเร่งปรับปรุงคุณภาพเพื่อสร้างความมั่นใจให้ผู้ปกครอง โดยเฉพาะคุณภาพด้านวิชาการ มีโรงเรียนเอกชนหลายแห่งที่ปรับเปลี่ยนผู้บริหารและระบบบริหารจัดการเพื่อให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของการศึกษา

โรงเรียนสุภาคมศึกษา เป็นโรงเรียนเอกชนของมูลนิธิพิณัย-สาคร พงษ์ารักษ์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ เปิดให้บริการทางการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาล - ประถมศึกษาปีที่ 6 มายาวนานกว่า 49 ปี ปัจจุบันมีจำนวนนักเรียน 326 คน ครู 25 คน และเจ้าหน้าที่ 2 คน จากความก้าวหน้าทางวิทยาการ และเทคโนโลยี ตลอดจนการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับปรับปรุง 2545) มีผลให้สภาพการณ์ภายในของโรงเรียนสุภาคมศึกษาต้องประสบปัญหาด้านการบริหารจัดการด้านงานวิชาการ ดังนั้นโรงเรียนสุภาคมศึกษาจึงจำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา เน้นการบริหารงานด้านวิชาการ กิจการนักเรียนและการพัฒนาคุณภาพครู ผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้บริหารดำรงตำแหน่งครูใหญ่ซึ่งปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนโดยตรงจึงมีความสนใจศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติของครูต่อบทบาทผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ว่าอยู่ในระดับใด

เพื่อนำไปเป็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนของโรงเรียนสุภาพมัธยมศึกษาให้มี
ประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาบทบาทผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารในทัศนะของครู กรณีศึกษาโรงเรียน
สุภาพมัธยมศึกษา เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร

ประโยชน์ของการวิจัย

ผลการวิจัยในครั้งนี้ จะนำไปใช้เป็นข้อมูลในการส่งเสริม แก้ไข ปรับปรุง และพัฒนา
บทบาทผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สามารถบริหารและนำพาให้ครู
ปฏิบัติงานวิชาการอย่างมีคุณภาพ อันส่งผลถึงคุณภาพที่พึงประสงค์ในทุกด้านของนักเรียนในที่สุด

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษามหาวิทยาลัยผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารในทัศนะของครู กรณีศึกษาโรงเรียน
สุภาพมัธยมศึกษา เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยศึกษาในขอบเขตการวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตทางด้านประชากร

ประชากรที่ศึกษาได้แก่ครูผู้สอนตั้งแต่ระดับอนุบาล ถึงประถมศึกษา โรงเรียนสุภาพ
มัธยมศึกษา เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร จำนวน 25 คน

2. ขอบเขตทางด้านเนื้อหา

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารและแนวคิด
เกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาองค์กร/ประสิทธิภาพขององค์กร ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเฉพาะ
บทบาทผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารในตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนสุภาพมัธยมศึกษา โดยศึกษาใน
ขอบข่ายบทบาทผู้นำทางวิชาการของหัวหน้าสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้

2.1 การพัฒนาครู

2.2 การพัฒนานักเรียน

2.3 การพัฒนางานวิชาการ

3. ขอบเขตพื้นที่

สถานที่ที่ศึกษา ได้แก่ โรงเรียนสุภาคมศึกษา เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร

4. ขอบเขตระยะเวลา

ระยะเวลาในการวิจัย ปีการศึกษา 2549

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ศึกษา คือ บทบาทผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกรณศึกษา โรงเรียนสุภาคมศึกษา เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้

1. การพัฒนาครู
2. การพัฒนานักเรียน
3. การพัฒนางานวิชาการ

นิยามศัพท์เฉพาะ

โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนสุภาคมศึกษา เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร

ผู้บริหาร หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนสุภาคมศึกษา เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร

ครูผู้สอน หมายถึง ครูผู้ปฏิบัติหน้าที่การสอนโรงเรียนสุภาคมศึกษา เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร

บทบาทผู้นำทางวิชาการ หมายถึง การกระทำที่ครูใหญ่แสดงออกถึงความสามารถในการพัฒนางานด้านวิชาการ ซึ่งครูและผู้เกี่ยวข้องสามารถรับรู้และสังเกตเห็นการกระทำนั้นได้อย่างชัดเจน โดยการริเริ่ม นำทาง ส่งเสริมและสนับสนุน ให้เกิดความคิดใหม่ เพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานของครูในการจัดการเรียนการสอนและสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ตลอดจนพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การพัฒนาครู หมายถึง กระบวนการส่งเสริมให้ครูผู้สอนมีการพัฒนาวิชาชีพ มีความรู้ ความชำนาญ และความสามารถเพิ่มขึ้น โดยใช้วิธีการนิเทศทางวิชาการและอื่นๆ เพื่อให้ครูมีทักษะ

ในการสอน การทำงาน ตลอดจนมีเจตคติที่ดีในการทำงานรวมถึงการมีคุณธรรมของความเป็นครูที่ดี เพื่อให้การจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาคุณภาพงานวิชาการมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

การพัฒนาวิชาชีพครู หมายถึง การพัฒนาครูให้มีความงอกงามและเพิ่มพูนสมรรถภาพในการทำงานของครู ทั้งในด้านความคิด การกระทำ ความสามารถ ความรู้ ความชำนาญ เพื่อให้ครูสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ดียิ่งขึ้น

การนิเทศทางวิชาการ หมายถึง กระบวนการบริหารการศึกษาเพื่อชี้แนะ ให้ความช่วยเหลือและให้ความร่วมมือกับครูเพื่อปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนของครูให้ดียิ่งขึ้น

การพัฒนานักเรียน หมายถึง การสนับสนุนโครงการหรือกิจกรรมทางวิชาการที่เสริมสร้างปัญญา และพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

กิจกรรมนักเรียน หมายถึง กิจกรรมเพื่อสนองความสนใจ ความถนัด และความสามารถของนักเรียนเพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ บุคลิกภาพ อุปนิสัยและทักษะ โดยให้ฝึกปฏิบัติจริง

กิจกรรมเสริมสร้างปัญญา หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ในลักษณะที่กระตุ้นให้นักเรียนใช้สมองคิด ทำงานแบบทำทนาย และแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนากระบวนการคิดและการเรียนรู้อย่างเต็ม ศักยภาพ

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน หมายถึง กระบวนการพัฒนาผลการเรียนรู้ของนักเรียน โดยวิธีการอย่างเป็นระบบ เพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ

การพัฒนางานวิชาการ หมายถึง การวางแผนพัฒนางานวิชาการ กำหนดและพัฒนามาตรฐานวิชาการของโรงเรียนให้สูงขึ้น โดยการสนับสนุนการวิจัยและปฏิบัติการทางวิชาการ ตลอดจนการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา

การวางแผนพัฒนางานวิชาการ หมายถึง การกำหนดกิจกรรมที่จะทำในอนาคตไว้ล่วงหน้า โดยการศึกษาข้อมูลทั้งภายในและภายนอก รวมทั้งข้อเท็จจริงอื่นๆ เพื่อให้สามารถพัฒนาการเรียนการสอนไปตามทิศทางที่กำหนด บรรลุจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลให้มากที่สุด

การพัฒนาและสร้างมาตรฐานทางวิชาการ หมายถึง การกำหนดเกณฑ์คุณภาพของผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในตัวนักเรียนหลังจากได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดหมายของหลักสูตร โดยผู้บริหารส่งเสริมให้ครูดำเนินการวิจัยและพัฒนา

การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา หมายถึง การกำหนดนโยบายและ
แนวทางในการจัดหาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา อย่างเพียงพอ และส่งเสริมให้ครู
รู้จักใช้สื่อ และการผลิตสื่อการเรียนการสอนอย่างถูกต้อง

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร